

En socionomutbildning i tiden (SOU 2025:27)

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) **instämmer** i flertalet av de förslag som utredningen lämnar inom utredningens uppdrag, då de stämmer väl överens med de förslag som SKR har framfört tidigare.
- SKR lämnar i yttrandet ett flertal **förslag till kompletteringar och alternativa formuleringar av de förslag till examensmål** som utredningen presenterar, eftersom SKR anser att utredningens förslag inte till fullo beaktar viktiga perspektiv och aspekter som också måste synliggöras.
- SKR **instämmer** i förslaget om att minst 30 högskolepoäng juridik bör ingå i examen, **men anser** att det i examensmålet är viktigt att tydliggöra vilken juridik som avses, för att nå en likvärdig utbildning oavsett vid vilket lärosäte studenten läser.
- SKR **instämmer** i förslaget om den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) på minst 30 högskolepoäng, **men anser** att i det fall VFU uttryckligen skrivs in i examensordningen bör arbetsgivare ersättas för att ges rimliga förutsättningar att erbjuda en VFU av god kvalitet.
- SKR **delar utredningens bedömning** att en förstärkning av de ekonomiska förutsättningarna för den verksamhetsförlagda utbildningen inom socionomprogrammet är nödvändig, **men anser** att det är oklart om den ersättning som föreslås är tillräcklig. Ersättningen behöver stå i relation till de utgifter som arbetsgivare har för utbildningsåtagandet.
- SKR **avstyrker** förslaget till Förbundet Sveriges Socionomutbildningar (FSSOC) att utveckla och ansvara för en nationell struktur för samverkan vad gäller VFU-platser, bland annat av den anledningen att ett mycket stort och viktigt ansvar här läggs på ett förbund i stället för dem som formellt är huvudmän för utbildningen, dvs. lärosätena.
- SKR **instämmer** i förslaget att tillsätta ytterligare en utredning med uppdrag att bland annat se över en förlängning av

socionomutbildningen med examen på avancerad nivå, **men anser** att uppdraget till en ny utredning bör formuleras på ett sådant sätt att även andra tänkbara lösningar kan utredas.

- SKR **instämmer i** utredningens förslag att i en sådan eventuell utredning se över behov av yrkesexamen till specialistsocionom om minst 60 högskolepoäng. SKR **bedömer** att i synnerhet området social barn- och ungdomsvård är ett prioriterat område, med hög svårighetsgrad, som **skyndsamt behöver utredas**.
- SKR **avstyrker** förslagen som riktar sig till Universitetskanslersämbetet (UKÄ), då SKR utgår från att UKÄ redan idag uppmärksammar kravnivåer i sina utvärderingar och endast utvärderar utifrån nuvarande examensmål utan att ta hänsyn till förslag som ännu inte har trätt i kraft.
- SKR **anser** att regeringen bör invänta UKÄ:s utbildningsutvärdering våren 2026, innan eventuella åtgärder avseende socionomutbildningen tas.
- SKR **instämmer i** eller **har inga erinringar** mot övriga förslag.

Allmänna synpunkter

Socionomyrket är ett av de stora yrkena inom välfärden och landets kommuner är den huvudsakliga arbetsgivaren för socionomer. SKR:s yttrande utgår huvudsakligen från det som påverkar SKR:s medlemmar i egenskap av arbetsgivare.

SKR välkomnar att det görs en översyn av socionomutbildningen. Översynen ligger väl i tiden med tanke på nya samhällsutmaningar samt förslag om en ny socialtjänstlag som ska skapa en långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst.

Utredningens huvudsakliga förslag och överväganden påminner mycket om de förslag som SKR lyfte i rapporten *Socionomprogrammet - En undersökning om hur socionomprogrammet kan utvecklas* (2024). Syftet med rapporten var att belysa hur chefer inom socialtjänsten uppfattar dagens socionomprogram och att ge förslag på hur socionomprogrammet kan anpassas och utvecklas. Bland annat framhävs i rapporten behov av att i grundutbildningen stärka blivande socionomers kunskaper och färdigheter inför yrkeslivet, och flera förslag kring VFU lyfts.

SKR anser att utredningen i samband med översynen av examensmål i högre utsträckning borde ha uppmärksammat vissa delar av förslaget till ny socialtjänstlag. Dels vad gäller att *främja enskildas jämställda levnadsvillkor* blir ett nytt övergripande mål för socialtjänsten, dels vad gäller att *barnets rättigheter* stärks.

Forskning visar att könsstereotypa normer och föreställningar - där skillnader mellan olika grupper av kvinnor och män, flickor och pojkar upprätthålls, förstärks eller förbises - finns inom socialtjänstens alla delar och i alla steg i handläggningen. Det kan bidra till omotiverade skillnader i bemötande, bedömningar och beslut om insatser. Om socialtjänsten ska kunna bemöta varje individ utifrån hens egna förutsättningar, krävs därför både medvetenhet och kunskap om detta, och om hur kön samverkar med andra faktorer så som funktionsnedsättning och etnicitet.¹

SKR föreslår att *barns rättigheter* tydliggörs i examensordningen för socionomexamen. Detta för att det i den nya socialtjänstlagen förtydligas att det vid alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Vidare införs en uttrycklig bestämmelse om att det vid bedömningen av barnets bästa ska tas hänsyn till barnets åsikter. Om barn påverkas/berörs ska de rättigheter barnet har enligt barnkonventionen alltid säkerställas. Konventionens fyra grundprinciper handlar om alla flickor, pojkar och icke binära barns lika värde, icke-diskriminering, att beakta barnets bästa vid alla beslut som rör barn, barns rätt till liv, överlevnad och utveckling samt alla barns rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som rör dem.

Att uppmärksamma ovanstående i examensordningen för socionomexamen är viktigt, då det är kunskaper som är nödvändiga att ha oavsett vilken arbetsgivare den nytexaminerade socionomen sedan arbetar hos.

SKR anser att om flera av förslagen i kapitel 1–6 i betänkandet realiserats kommer socionomprogrammet bättre möta arbetsgivares behov och bättre rusta individer som utbildar sig till socionomer för deras inträde i arbetslivet och framtida yrkesutövning.

Den nuvarande socionomutbildningen har tidigare granskats av Högskoleverket, och är nu föremål för granskning av UKÄ. Det finns en god bild av vilka kvalitetsbrister och utmaningar socionomutbildningen har, och den pågående granskningen kommer troligen att bidra med fler resultat avseende detta som kommer att vara viktiga att beakta. SKR föreslår att inga åtgärder avseende socionomutbildningen vidtas innan UKÄ rapporterat sitt resultat.

1 Författningsförslag

SKR instämmer i flera av de förslag till författningsändringar som utredningen presenterar. Nedan följer de författningsförslag som SKR har synpunkter på.

¹ Ojämsställdhet i socialtjänsten – En kunskapsöversikt (SKR, 2023)

1.1 Förslag till ändring i Högskoleförordning (1993:100), bilaga 2 Examensordning

Examensmål under Kunskap och förståelse

Examensmål om: visa kunskap *för* samspelet mellan individers...

SKR **instämmer** i förslaget, **men föreslår** en språklig korrigering: ”visa kunskap *om* samspelet...”.

Examensmål om: visa kunskap om barns behov och sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar barns, ungas, kvinnors, mäns och äldres livsbetingelser, samt kunskap om hur funktionsnedsättningar påverkar människors livsbetingelser.

SKR är positiva till att examensmålet utvecklats av utredningen, men **avstyrker** den formulering som utredningen föreslår och föreslår följande justeringar.

SKR föreslår att jämställdhet synliggörs på ett tydligare sätt i detta mål. Även om det i 1 kap. 5 § högskolelag (1992:1434) står ”I högskolornas verksamhet ska jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iaktas och främjas.”, anser SKR att det är viktigt att jämställdhet synliggörs även i examensmål för en högskoleutbildning. I detta examensmål föreslår SKR att *barn* ersätts med *flickor och pojkar* och att även *icke-binäras* behov *synliggörs*.

SKR föreslår även att *rättigheter* tydliggörs i examensmålet, bland annat med tanke på att barnets rättigheter enligt ny SoL stärks.

SKR föreslår därutöver att begreppet ”ungas” tas bort samt att begreppet ”livsbetingelser” ersätts med begreppet ”*livsvillkor*”.

SKR:s **förslag** på examensmål blir därmed:

”visa kunskap om dels flickors, pojkars, kvinnors, mäns och icke-binäras behov och rättigheter med hänsyn till relevanta faktorer såsom ålder och funktionsnedsättning, sexuell läggning och könsidentitet, dels för sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar deras livsvillkor.”

Examensmål om: visa kunskap om och förståelse för hur social utsatthet, normbrytande beteende och ungdomskriminalitet kan förebyggas och hur återfall i brott kan motverkas

SKR **avstyrker** utredningens förslag till formulering, och lämnar följande synpunkter.

SKR föreslår att ”ungdoms-” tas bort i ungdomskriminalitet samt föreslår att kunskap om och förståelse för hur könsstereotypa föreställningar kan påverka behöver synliggöras i examensmålet.

SKR vill samtidigt poängtera att nedanstående bör uppmärksammas i samband med examensmålet:

- Hur normer kring maskulinitet påverkar gruppen män och enskilda män i utövande av våld.
- Hur normer kring femininitet osynliggör flickor och kvinnor som befinner sig i kriminalitet. Även om pojkar och män är kraftigt överrepresenterade i statistiken förekommer flickor och kvinnor i kriminella miljöer, inte bara som utsatta utan även som utövare av brott. Flickor som har neuropsykiatriska eller intellektuella funktionsnedsättningar uppmärksammas ofta i ett senare skede än pojkar. Det riskerar att osynliggöra deras sårbarhet och de riskerar både att begå egna brott och att bli brottsoffer.²

SKR:s **förslag** på examensmål blir därmed:

”visa kunskap om och förståelse för hur social utsatthet, normbrytande beteende och kriminalitet kan förebyggas, hur könsstereotypa föreställningar kan påverka och hur återfall i brott kan motverkas”

Examensmål om: visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, samt om hedersrelaterat våld och förtryck

SKR **avstyrker** utredningens förslag till formulering, och lämnar följande synpunkter.

SKR föreslår att stryka ordet ”samt” och att lägga till ”samt om sexuell exploatering, prostitution och människohandel” efter förtryck.

SKR:s **förslag** på examensmål blir därmed:

”visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, om hedersrelaterat våld och förtryck samt om sexuell exploatering, prostitution och människohandel”.

² Brottsförebyggande arbete för barn och unga med funktionsnedsättning. En kunskapssammanställning om normbrytande beteende och kriminell rekrytering av barn och unga med funktionsnedsättning, Myndigheten för delaktighet, 2025

Examensmål under Färdighet och förmåga

Examensmål om: visa sådan färdighet som krävs för att utveckla och genomföra socialt arbete på olika nivåer i samhället i samarbete med de människor som berörs, samt med närstående

SKR **avstyrker** utredningens förslag till formulering, och lämnar följande synpunkter.

SKR vill uppmärksamma regeringen på att det i betänkandet finns olika beskrivningar av detta examensmål. I kapitel 1 finns ovanstående beskrivning med ”visa sådan färdighet...” (sid 24) och i sammanfattning (sid 19) samt i kapitel 6.2.1 (sid 245) formuleras examensmålet med ”visa förmåga att utveckla...”. SKR anser att det måste klargöras vilken formulering det är som föreslås.

SKR föreslår också att målet kompletteras med ”...*vid behov* med närstående”. Det är viktigt att det framgår att det är ”vid behov” med tanke på hedersproblematik, där det kan vara ytterst olämpligt att involvera närstående.

SKR:s **förslag** på examensmål blir därmed:

”visa förmåga att utveckla och genomföra socialt arbete på olika nivåer i samhället i samarbete med de människor som berörs, samt vid behov med närstående”.

Examensmål om: visa förmåga att kritiskt granska, bedöma och använda relevant information samt att diskutera nya fakta, företeelser och frågeställningar med olika målgrupper och därmed bidra till utveckling av yrket och verksamheten

SKR saknar en viktig bisats i detta examensmål - *på individ-, grupp och samhällsnivå*. På sid 247 synliggörs bisatsen, men den saknas i kapitel 1 (sid 25) samt i sammanfattningen av examensmålen på sid 245.

SKR **föreslår** att bisatsen finns med i examensmålet:

... och därmed bidra till utveckling av yrket och verksamheten *på individ-, grupp och samhällsnivå*,

Självständigt arbete (examensarbete)

För socionomexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

SKR **anser** att ovanstående examensmål ska kvarstå, vilket nu saknas i betänkandet.

Övrigt

För socionomexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna, ha fullgjort utbildning i juridik om minst 30 högskolepoäng,

SKR **instämmer** i förslaget om att minst 30 högskolepoäng juridik bör ingå i examen, **men anser** att det i examensmålet är viktigt att tydliggöra vilken juridik som avses, för att nå en likvärdig utbildning oavsett vid vilket lärosäte studenten läser.

För socionomexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna, ha fullgjort handledd verksamhetsförlagd utbildning om minst 30 högskolepoäng

SKR **instämmer i förslaget men anser** att om mål om VFU uttryckligen skrivs in i examensordningen så **bör** arbetsgivare ersättas för att ges rimliga förutsättningar att erbjuda en VFU av god kvalitet, vilket bland annat innefattar ersättning från staten för exempelvis handledning och infrastruktur.

SKR **förespråkar** att en VFU period, om den delas upp på fler perioder, bör vara inom socialtjänst, helst inom myndighetsutövning.

4.1.5 Socionomers arbetsvillkor

SKR noterar som en brist i betänkandet att flertalet referenser i betänkandet om socionomernas arbetsmiljö är från 2019 eller 2020. En aktuell bild av arbetsgivarstödet för bättre arbetsmiljö för socionomer saknas därmed. SKR har, sedan 2020 och framför allt sedan 2023, arbetat intensivt med att ta fram stöd till arbetsgivare inom kommunal och regional verksamhet. Yrkesresan, som nämns i betänkandet, är ett exempel på stöd från SKR för strukturerad introduktion och kontinuerlig kompetensutveckling för socialtjänstens medarbetare. Ett annat exempel är SKR:s nio strategier för arbetsgivare inom kommuner och regioner för att säkra kompetensförsörjningen. Strategierna riktar sig till chefer, HR-personal och till dem som arbetar med kompetensförsörjning i en kommun eller region. Strategierna är framtagna som ett stöd för arbetsgivare att kunna vara proaktiva och säkra sin kompetensförsörjning. Det handlar om att attrahera, behålla och utveckla medarbetare, hitta nya lösningar och skapa ett hållbart arbetsliv. Under våren 2024 reviderades strategierna och en rapport har tagits fram, *Framtidens kompetens - Utveckling och karriär i kommuner och regioner* (SKR 2024).

4.3.2 Segregation och utanförskap

SKR önskar poängtera att begreppet utanförskap är olyckligt i sammanhanget. Socioekonomiskt utsatta områden är att föredra då det är ett beprövat begrepp som bland annat Boverket använder sig av.

6 Utredningens förslag och överväganden samt konsekvenser av utredningens förslag

SKR ser positivt på många av de resonemang och överväganden som utredningen presenterar i kapitel 6. Många av dem påminner om de förslag som SKR presenterade i rapporten *Socionomprogrammet - En undersökning om hur socionomprogrammet kan utvecklas* (2024). Bland annat synliggörs utredningens ambitioner att med förslagen i betänkandet uppmärksamma: det alternativa urvalet, en förbättrad samverkan, aktuella samhällsutmaningar, den verksamhetsförlagda utbildningen, juridik, färdighetsträning, kunskap om äldres livsvillkor samt om hur funktionsnedsättningar påverkar människors livsvillkor.

SKR anser att det hade varit uppskattat att i utredningen även ha uppmärksammat behovet av att i utbildningen synliggöra kunskap om samsjuklighet samt om skadligt bruk och beroende.

6.4 Verksamhetsförlagd utbildning

6.4.1 Utredningens förslag

Förslag till regeringen, vid sidan av examensordningen:

Även socionomprogrammets verksamhetsförlagda utbildning ska kunna avräknas mot utbildningsområdet verksamhetsförlagd utbildning.

SKR **delar utredningens bedömning** att en förstärkning av de ekonomiska förutsättningarna för den verksamhetsförlagda utbildningen inom socionomprogrammet är nödvändig, **men anser** att det är oklart om den ersättning som föreslås är tillräcklig då det är svårt att förstå förslaget.

SKR **instämmer i** att det är viktigt att arbetsgivare ges rimliga förutsättningar för att kunna erbjuda en verksamhetsförlagd utbildning av god kvalitet. Arbetsgivare är, via den verksamhetsförlagda utbildningen, ansvariga för en mycket viktig del i en utbildning. Ersättningen behöver stå i relation till de utgifter som arbetsgivare har för utbildningsåtagandet.

SKR har inga synpunkter på hur staten väljer att ersätta lärosäten och arbetsgivare för den verksamhetsförlagda utbildningen inom socionomprogrammet, men att det sker är väsentligt.

SKR **anser** att staten bör säkerställa att statlig ersättning för den verksamhetsförlagda utbildningen kommer arbetsgivare till del. Ekonomisk ersättning till arbetsgivare för den verksamhetsförlagda utbildningen kan stimulera till bättre praktikplatser för studenterna och utan statlig ersättning kan det vara svårt framför allt för små arbetsgivare att ta emot en socionomstuderande på en verksamhetsförlagd utbildning.

Förslag till Förbundet Sveriges Socionomutbildningar (FSSOC):

Utveckla och ansvara för en nationell struktur för samverkan för att tillse att utbildningsplatser för verksamhetsförlagd utbildning kan tillgodoses.

SKR **avstyrker** förslaget.

Ett mycket stort och viktigt ansvar läggs här på ett förbund i stället för dem som formellt är huvudmän för utbildningen, dvs. lärosätena. Om förslaget kvarstår, blir det endast genomförbart om statliga medel tillförs. Förslaget kräver bland annat att FSSOC har ett kansli med medarbetare och IT-stöd för att administrera detta. Om regeringen har för avsikt att gå vidare med förslaget anser SKR att regeringen i första hand bör se över möjligheten att ge detta uppdrag till någon annan nationell aktör.

6.5 Konsekvenser av utredningens förslag

6.5.4 Konsekvenser för socionomers arbetsgivare

SKR efterfrågar i detta avsnitt en tydligare koppling till utredningens resonemang i avsnitt 6.4.2 samt i 6.5.5. Det innebär kostnader för en arbetsgivare att ta emot och handleda en student under en verksamhetsförlagd utbildning, vilket är viktigt att synliggöra som konsekvenser för alla arbetsgivare.

7 Frågor och förslag utanför utredningens direktiv

Inledning: Utanför utredningens direktiv

SKR **delar** utredningens bedömning att de förslag som utredningen presenterar bidrar till att skapa ett socionomprogram som är mer i samklang med aktuella samhällsutmaningar och kompetensbehov än tidigare. Flertalet av förslagen kommer att ge tydligare stadga åt socionomprogrammet samt bidra till att stärka socionomernas kompetens att i sin yrkesutövning möta aktuella samhällsutmaningar.

SKR **önskar poängtera** att det är viktigt att först säkerställa att grundutbildningen innehåller kurser som ger kunskap och färdigheter som alla socionomstudenter behöver, innan behov av förlängd utbildning utreds.

7.1 Förslag till regeringen: Utredning om förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå

Förslag till regeringen om utredning:

Vi föreslår att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utreda behovet av en förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå.

SKR **instämmer** i förslaget att tillsätta ytterligare en utredning med uppdrag att bland annat utreda behovet av en förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå, men anser att uppdraget till en ny utredning bör formuleras på ett sådant sätt att även andra tänkbara lösningar än en förlängd utbildning kan utredas.

SKR **föreslår** att uppdraget till en eventuell ny utredning bör formuleras på ett sätt så att:

- Även andra tänkbara lösningar bör utredas (exempelvis):
 - Kan socionomprogrammet kortas ner en termin, så att grundprogrammet motsvarar en kandidatutbildning på grundnivå, och att ett år på avancerad nivå läggs till, dvs att utbildningen blir 4 år, i stället för 3,5?
 - Kan utbildningen förtätas? Detta kan ske exempelvis genom parallella kurser eller mer lärarledd undervisning.
- De frågor som nämns i kapitel 7.1.4 samt 7.1.5 utreds tidigt i processen (helst innan den föreslagna utredningen påbörjas).
- Ekonomiska konsekvensanalyser för lärosäten och arbetsgivare, såväl offentliga som privata, innefattas.
- Analys vad gäller kompetensförsörjning görs, bland annat kopplat till att SCB prognosticerar ett överskott på socionomer år 2040 (sid 91).

Precis som utredningen konstaterar, finns det idag många olika vidareutbildningar och möjligheter till kompetensutveckling, en del inom högskolan men framför allt utanför högskolan. SKR:s nationella kompetenssatsning, Yrkesresan, är en av dem, som majoriteten av kommunerna (276 av 290) är ansluta till och finansierar. Frågor om varför så få läser vidare efter grundutbildningen socionomprogrammet inom högskolan behöver undersökas vidare.

7.1.4 Ny yrkesutbildning på avancerad nivå

SKR **instämmer** i utredningens förslag om att i en sådan eventuell utredning se över behov av yrkesexamen till specialistsocionom om minst 60 högskolepoäng. SKR **bedömer** att i synnerhet området social barn- och ungdomsvård är ett prioriterat område, med hög svårighetsgrad, som

skyndsamt behöver utredas. Särskilt viktigt i samband med att utreda detta är behov av en ekonomisk konsekvensanalys för lärosäten och arbetsgivare, samt en analys kopplat till kompetensförsörjningen.

7.2 Förslag på uppdrag till UKÄ: Kravnivåerna inom socionomprogrammen

7.2.1 Kravnivåer inom socionomprogrammen

Förslag till UKÄ:

Vi föreslår att UKÄ särskilt uppmärksammar kravnivåerna, samt förutsättningarna att upprätthålla fullgoda kravnivåer inom utbildningen, inom ramen för utvärderingen av socionomprogrammen 2025–2026.

SKR **avstyrker** förslaget.

Vad gäller kravnivåer så utgår SKR ifrån att UKÄ redan idag uppmärksammar dessa i sina utvärderingar.

7.2.2 UKÄ:s utvärdering 2025–2026

Förslag till UKÄ:

I utvärderingen bör UKÄ även uppmärksamma de förslag på författningsändringar som presenteras i detta betänkande.

SKR **avstyrker** förslaget.

UKÄ bör inte ta hänsyn till förslag som ännu inte har trätt i kraft, när de utvärderar utbildningar, utan utvärdera utifrån nuvarande examensmål.

SKR **anser** att UKÄ:s påbörjade utvärdering av utbildningar som leder till socionomexamen ska få möjlighet att återsrapportera sina resultat våren 2026, innan regeringen fattar beslut om de förslag på ändringar i examensordningen som presenteras i detta betänkande.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson

Ordförande